

Prieskum stavu a činnosti technických knižníc a informačných stredísk v Slovenskej republike za rok 2016

PhDr. Ľubica Segešová

V súlade s plánom štátnych štatistických zisťovaní Slovenskej republiky, vykonávaným Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky, CVTI SR, metodicky pôsobiace pre potreby technických knižníc a informačných stredísk (ďalej len TK/IS) získalo a spracovalo o nich štatistické údaje aj za rok 2016.

Z pôvodnej vybranej reprezentatívnej vzorky 336 TK/IS z roku 1989 ostalo po prieskume za rok 2015 v databáze 20 TK/IS (5,95 %), ktoré boli oslovené pri štatistickom zisťovaní za rok 2016.

Z 20 TK/IS oslovených CVTI SR bolo v roku 2016 12 fungujúcich (60 %), 3 stagnujúce (15 %), 3 zakonzervované (15 %) a 2 zrušené (10 %) technické knižnice.

Rok	Počet TK/IS = počet % z 336 v roku 2016	Fungujúce TK/IS = počet % z 336 v roku 2016	Stagnujúce TK/IS = počet % z 336 v roku 2016	Zakonzervované TK/IS = počet % z 336 v roku 2016
1989	336 = 100 %	336 = 100 %	336 = 100 %	336 = 100 %
2016	20 = 5,95 %	12 = 3,57 %	3 = 0,89 %	3 = 0,89 %

Zrušené TK/IS = počet % z 336 v roku 2016
336 = 100 %
2 = 0,59 % (od roku 1989 spolu 319 = 94,94 %)

Od roku 2004 pripravilo MK SR po trinásťkrát už len elektronickú verziu výkazu. Printová verzia, po rozhodnutí vedenia odboru výskumu a štatistiky kultúry Národného osvetového centra v Bratislave, už nebola vytlačená a zaslaná knižniciam. Podľa rozhodnutia ministra kultúry č. 7/2014 zo dňa 29. mája 2014 je koordináciou a zabezpečením všetkých úloh a povinností súvisiacich s výkonom štatistického zisťovania v zmysle zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov poverené Národné osvetové centrum so sídlom v Bratislave. Z tohto dôvodu bolo nariadené všetky otázky týkajúce sa štátneho štatistického zisťovania v oblasti kultúry alebo žiadosti vo vzťahu k výsledkom štatistického zisťovania zasielať Národnému osvetovému centru. Výkaz, pripravený na nové vykazovacie obdobie v rámci Programu štátnych štatistických zisťovaní, schválený na roky 2015 až 2017 v znení Vyhlášky č. 317/2014 Z. z., reagoval na závery materiálu Eurostatu „Záverečná správa ESSnet-kultúra 2011“, strategické materiály MK SR, najmä na materiál „Východiská stratégie rozvoja kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike“. Podľa neho jednou zo základných strategických priorít je vytvorenie systému štatistických údajov o kultúre a kreatívnom priemysle, ktorý by umožnil sledovanie ich vývoja a ekonomického prínosu v systéme spoločnosti, ktorého súčasťou je aj vytvorenie satelitného účtu pre kultúru a kreatívny priemysel.

Úprava, rozsah a štruktúra údajov v ročných výkazoch KULT štátneho štatistického zisťovania v oblasti kultúry na obdobie rokov 2015 až 2017 už zohľadňuje časť stanovených **strategických úloh**, a to najmä na úrovni základných ekonomických ukazovateľov. Primárnym cieľom úpravy výkazov KULT je **tvorba základnej databázy ekonomických ukazovateľov (finančných a personálnych) za oblasť kultúry tak, aby bolo možné vyčíslit'/porovnávať ekonomickú hodnotu a prínosy kultúry pre tvorbu HDP a zvyšovanie zamestnanosti a aby získané údaje boli porovnateľné aj v rámci kultúrneho sektora Európskej únie.**

Štruktúra ročných výkazov na roky 2015 – 2017 bola usporiadaná do 4 základných celkov, a to identifikačné údaje o subjekte/spravodajskej jednotke, základné ukazovatele/naturálne údaje o činnosti spravodajskej

jednotky v príslušnej oblasti kultúry a od roku 2015 boli po prvýkrát zaradené **doplnkové údaje o kultúre pre znevýhodnené skupiny obyvateľov** a údaje o prístupe ku kultúre pre tieto skupiny obyvateľov. Údaje boli prebraté aj do Ročného výkazu o knižnici za rok 2016.

Získané údaje teda od roku 2015 umožňujú vytvárať komplexný obraz o finančnom zabezpečení činností v oblasti kultúry a o stave a počte osôb pôsobiacich v oblasti kultúry, teda nielen o zamestnancoch jednotlivých kultúrnych inštitúcií. Získané údaje umožňujú komparáciu stavu kultúry s inými oblasťami spoločenského systému v rámci Slovenskej republiky a v rámci európskeho priestoru a napomáhajú postupnému zvýšeniu podpory kultúry ako verejnej služby do roku 2017 na 1% výdavkov štátneho rozpočtu. Spoločnými silami vytvorená databáza údajov tak začína pomáhať presvedčiť o reálnom význame a mieste kultúry v systéme spoločnosti.

Rovnako, ako v roku 2015, údaje vkladané do databázy boli prvotné, vyplňovali ich do nej priamo knihovníčky TK/IS a už neboli opravované metódkami sietí, ale priamo metódkou SNK v Martine, ktorá ich postupovala do Národného osvetového centra v Bratislave. Keďže metódky sietí nemali do databázy prístup, poprosila som knihovníčky svojej siete o zaslanie výkazov v printovej alebo naskenovanej podobe, čo mi umožnilo vyhodnotiť aj štatistický rok 2016, a to po zosumarizovaní získaných údajov. Tak vznikla predkladaná každoročná správa **Prieskum stavu a činnosti technických knižníc a informačných stredísk v Slovenskej republike za rok 2016.**

Najväčším problémom pri štatistickom e-vykazovaní TK/IS za rok 2016, podobne ako pri vykazovaniach od roku 2013 bolo **neskoré sprístupnenie finálneho e-výkazu KULT (MK SR) 10-01 Ročného výkazu o knižnici za rok 2016 a krátky čas na jeho vyplnenie. Problémom v jednotlivých moduloch bol malý, takmer nečitateľný font písma.** Všetky problémy sa riešili, najmä pre vyplňujúce technické knižnice zložitejšie o to viac, že na portáli InfoLib už tretí rok nebola k dispozícii poradňa Diskusia k štatistike za rok 2016, pretože tá naposledy fungovala pre štatistiku z roku 2013.

Všetkých 20 TK/IS na štatistický prieskum, napriek uvedeným problémom, reagovalo. Knižovníčky/-ci z 12 fungujúcich, 3 stagnujúcich a 3 zakonzervovaných TK/IS samostatne vyplnili príslušné e-výkazy, 2 zrušené knižnice poslali na hlavičkovom papieri organizácie oznámenie o zrušení s uvedením dôvodu a dátumu zrušenia i naloženia s knižničným fondom.

Stagnujúce TK/IS (3):

1. **Diplomat Dental, s. r. o., Piešťany** – stagnuje od roku 2015 (2 roky);
2. **Národná diaľničná spoločnosť, a. s., Bratislava** – stagnuje od roku 2015 (2. rok);
3. **Slovenské energetické strojárne, a. s., Tlmače** – stagnuje od roku 2013 (4. rok);

Zakonzervované TK/IS (3):

1. **AreaServis Priemyselný park – časť zo ZSNP, a. s. v likvidácii, Žiar nad Hronom** – stagnuje od roku 2013, zakonzervovaná od roku 2015 (spolu 4 roky)
2. **Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica** – zakonzervovaná od roku 2015 (2. rok);
3. **Výskumný ústav zväračský – priemyselný inštitút SR, Bratislava** – stagnuje od roku 2016 (1. rok – po odchode dlhoročnej knihovníčky).

Zrušené TK/IS (2):

1. **Infocentrum ÚNMS SR, Bratislava** – stagnuje od roku 2015 (2. rok). Organizácia bola direktívne pridaná do portfólia sledovaných technických knižníc ústrednou metódkou SNK, Martin. V roku 2016 na naliehanie riaditeľa Infocentra, argumentujúceho, že nejde o knižnicu, lebo organizácia nezakupuje knihy ani periodiká, ale produkuje, predáva a distribuuje len technické normy (STN) pre svojich odberateľov, bola z evidencie technických knižníc vypustená.

2. **Výskumný ústav pre petrochémiu, a. s., Prievidza** – stagnoval od roku 2012 (5 rokov). Po 5 rokoch stagnácie, podľa prijatých pravidiel, bol vyradený z evidencie.

Potešujúce je, že Slovenský hydrometeorologický ústav, Bratislava, ktorý stagnoval v rokoch 2012 – 2015 - 4 roky - po odchode dlhoročnej knihovníčky, po nástupe mladého knihovníka v roku 2016 obnovil, tesne pred automatickým vyradením z evidencie, svoju činnosť.

Znamená to, že v databáze nám pre rok 2017 po vyradení dvoch zrušených TK/IS ostane 18 TK/IS.

Za rok 2016 vykazovali údaje fungujúce špeciálne TK/IS patriace pod nasledujúce rezorty:

1. **Knižnice bez rezortu (KBR): 2**
2. **Ministerstvo dopravy a výstavby SR (MDV SR): 1**
3. **Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR): 4**
4. **Ministerstvo kultúry SR (MK SR): 1**
5. **Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR): 3**
6. **Úrad geodézie, kartografie a katastra SR (ÚGKK SR): 1**

S P O L U:

12 fungujúcich špeciálnych TK/IS

V 12 vykazujúcich fungujúcich špeciálnych TK/IS v rámci všetkých rezortov pôsobilo:

- 7 samostatných technických knižníc,
- 3 technické knižnice v rámci vyšších útvarov,
- 1 samostatné informačné stredisko,
- 1 útvar, ktorý sa označil ako „iné“.

Do roku 2016 bolo v SR zrušených alebo pre dlhodobú stagnáciu vyradených z evidencie 319 TK/IS, čo predstavuje 94,94 % z pôvodnej vzorky. Pre štatistické zisťovanie za rok 2017 nám ostalo už iba málo vyše 5 % z pôvodnej vzorky. V závere Prieskumu stavu a činnosti technických knižníc a informačných stredísk v Slovenskej republike za rok 2013 bolo uvedené že, ak vo vykazovacom roku 2014 klesne počet fungujúcich knižníc na 20 a menej, zjednodušíme prezentáciu výsledkov prieskumu na rozbor bez medziročných porovnaní, komentárov, indexov a grafov. Táto podmienka bola pri 12 fungujúcich TK/IS splnená, preto údaje za rok 2016 už nie sú medziročne porovnávané, indexované a doplnené grafmi.

KNIŽNIČNÝ FOND

12 TK/IS vykázalo **knižničný fond 322 721 k. j.** Priemerný knižničný fond pripadajúci na 1 TK/IS bol po zaokrúhlení **26 893 k. j.**

Knižničný fond tvorili:

- *knihy a zviazané periodiká* – **215 958 k. j. (66,92 % z celkového fondu),**
- *špeciálne dokumenty* – **106 763 k. j. (33,08 % z celkového fondu),**
- z toho: - *audiovizuálne dokumenty* – **155 k. j. (0,048 % z celkového fondu),**
- *elektronické dokumenty* – **543 k. j. (0,17 % z celkového fondu),**
- *mikroformy* - **0 k. j. (0 % z celkového fondu).**

Aj keď v celoštátnom výkaze sa vyžaduje vykazovanie mikroforiem, musíme permanentne konštatovať že v TK/IS sa tento druh dokumentov nenachádza.

TK/IS odoberali v roku 2016 **271 titulov periodík**, 1 TK/IS priemerne 23 titulov.
z toho: - *domácich* – **77 titulov**,
- *zahraničných* – **194 titulov**.

DOPLŇOVANIE KNIŽNIČNÝCH FONDŮV

Ročný prírastok činil len 519 k. j.,
z toho: - *audiovizuálne dokumenty* – **0 k. j.**,
- *elektronické dokumenty* – **26 k. j.**

Priemerný ročný prírastok v 1 TK/IS za rok 2016 bol 43,25.

Celkový prírastok **519 k. j.** bol získaný:

- *kúpou* – **267 k. j. (51,45 % z celkového prírastku)**,
- *povinným výtláčkom* – **43 k. j. (8,29 % z celkového prírastku)**,
- *darom a vlastnou produkciou* – **202 k. j. (38,92 % z celkového prírastku)**,
- *výmenou* – **7 k. j. (1,34 % z celkového prírastku)**,
- *bezodplatným prevodom* – **0 k. j. (0 % z celkového prírastku)**,
- *náhradou za stratený dokument* – **0 k. j. (0 % z celkového prírastku)**.

ÚBYTOK KNIŽNIČNÝCH FONDŮV

Z knižničných fondov fungujúcich 12 TK/IS v roku 2016 ubudlo **147 k. j.**

Pomer úbytku na celkovom stave knižničného fondu bol v roku 2016 bol len 0,045 % - asi historicky najnižší.

VÝPOŽIČKY - SLUŽBY - POUŽÍVATELIA

Za rok 2016 vykázalo **12 fungujúcich TK/IS spolu 16 784 výpožičiek**.

V roku 2016 1 TK/IS vypožičala priemerne takmer 1 399 výpožičiek.

Z toho tvorili absenčné i prezenčné výpožičky:

- *kníh* – **6 625 k. j.**,
- *periodík* – **8 809 k. j.**,
- *špeciálnych dokumentov* – **1 350 k. j.**

Absenčné výpožičky s počtom 5 276 k. j. predstavovali len 31,43 % všetkých výpožičiek, prezenčné výpožičky – 11 508, čo predstavovalo 68,57 % všetkých výpožičiek.

Prostredníctvom MVS bolo vypožičaných spolu 28 k. j. (z knižnice i pre knižnicu), z čoho činila:

- *pasívna MVS (iným knižniciam)* – **12 k. j.**,
- *aktívna MVS (z iných knižníc)* – **16 k. j.**

Prostredníctvom MMVS bolo vypožičaných spolu 17 k. j.

z čoho činila:

- *pasívna MMVS (iným knižniciam)* – **13 k. j.**,
- *aktívna MMVS (z iných knižníc)* – **4 k. j.**

Okrem výpožičiek poskytovali TK/IS v rámci služieb aj spracovanie rešerší – spolu 89, z čoho bolo 35 spracovaných automatizovane (1 TK/IS) a 54 klasicky (2 TK/IS). Na požiadanie poskytovali aj bibliografické informácie – 14 (1 TK/IS) a faktografické informácie - 102 (2 TK/IS).

V roku 2016 3 TK/IS poskytovali aj expertné činnosti (spoluúčasť na riešení projektu APVV s orientáciou na vypracovanie terminologického slovníka z oblasti celulózo-papierenskej odbornej terminológie, digitalizácia informačného fondu; participácia na informačnom systéme o dizajne; digitalizácia mapového archívu a pokračovanie v digitalizácii knižničného fondu knižnice).

Preklady, ktoré za roky 2014 a 2015 nevyhotovila ani 1 TK/IS, no do roku 2012 ich vyhotovovali aj interne, vyhotovovala v roku 2016 externe 1 TK/IS, podobne ako v roku 2013.

Za rok 2016 vykázalo 12 fungujúcich TK/IS 1 005 registrovaných aktívnych používateľov. Priemerný počet výpožičiek na 1 používateľa TK/IS predstavoval v roku 2016 16,7 výpožičiek.

Návštevníkov knižnice bolo v 12 TK/IS 3 516, na jednu ich pripadalo ročne priemerne 293.

Návštevníkov internetu pre verejnosť bolo v roku 2016 v 12 fungujúcich knižniciach 32, priemerne v 1 TK/IS pracovali ročne na internete necelí 3 (2,66) používatelia organizácie.

Index obratovosti knižničného fondu, vypovedajúci o jeho využívanosti používateľmi, daný pomerom počtu výpožičiek k počtu zväzkov k. j. v knižničnom fonde, predstavoval v roku 2016 5,2 % využitie knižničného fondu.

V súvislosti s priestorovým vybavením celkovú plochu knižnice vykázalo v roku 2016 všetkých 12 fungujúcich TK/IS. Súhrnná výmera všetkých priestorov pre knižnice bola v roku 2016 1 663 m², čo predstavuje priemerne 138,58 m² pre každú z 12 fungujúcich TK/IS.

Používateľom bola z tejto výmery k dispozícii plocha 624 m² v 12 TK/IS, čo reprezentovalo 37,52 % z ich celkovej plochy.

Priemerná plocha určená pre používateľov bola pre 1 TK/IS v roku 2016 52 m².

Študovne a čítárne malo v roku 2016 len 11 TK/IS (92 %) zo vzorky 12 fungujúcich knižníc so spolu 97 miestami a s priemerne 8,08 miestami pre používateľov 1TK/IS.

INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

- počet osobných PC alebo terminálov v knižnici – 14, na 1 TK/IS pripadalo v roku 2016 priemerne len 1 PC (1,16),

z toho počet PC s pripojením na internet pre verejnosť – 14 v 12 TK/IS, na 1 TK/IS pripadalo priemerne 1 PC (1,16).

Pripojenie WIFI v priestoroch knižnice pre používateľov mala v roku 2016 len jedna z 12 fungujúcich TK/IS.

Elektronický katalóg knižnice na internete vykázali v roku 2016 len 2 TK/IS – 17 %.

Počet vstupov do E – katalógu bol 4 712 vo 2 TK/IS, v priemere na 1 TK/IS pripadalo 2 356 vstupov.

Vlastnú www-stránku mali v roku 2016 4 TK/IS – 33 %, informácie o knižnici na www-stránke organizácie mali 3 TK/IS – 25 %.

Vzdialený prístup k licencovaným elektronickým informačným zdrojom (EIZ) vykázala v roku 2016 len 1 TK/IS – 8 %.

Počet sprístupňovaných licencovaných EIZ (databáz) uviedli v roku 2015 4 TK/IS – 33 %.

V licencovaných EIZ uskutočnili používatelia v 2 TK/IS – 16,6 % v roku 2016 1 266 vyhľadávaní.

Z licencovaných EIZ bolo v roku 2016 zobrazených/stiahnutých v 1 TK/IS (8,3 %) 490 e-dokumentov.

Počet zodpovedaných dopytov v elektronických referenčných službách nevykázala ani 1 TK/IS.

Automatizovaný knižnično-informačný systém (AKIS) používalo 10 TK/IS (takmer 83 %), z toho jedna používala vlastný, vyrobený pre potreby TK/IS vlastným výpočtovým strediskom. 2 fungujúce TK/IS nepoužívali žiadny AKIS. 3 TK/IS (33 %) z 9-tich, používajúcich nejaký zakúpený AKIS, používalo v roku 2016, podobne ako v predošliých rokoch, ešte stále najrozšírenejší systém Micro CDS/ISIS a jeho aplikácie. Zvyšných 6 TK/IS používalo iné druhy AKIS-ov, a to: 1/ všeobecné: ARL – 2 TK/IS, DAWINCI – 1 TK/IS, PROFLIB – 2 TK/IS a 2./ špeciálne – najmä so zameraním na normy, a to: EVILIT – 1 TK/IS.

Vstup do domácich a zahraničných databázových centier neuviedli v roku 2016, podobne ako v predošlom, už žiadne TK/IS.

- Využívanie elektronickej pošty: 12 TK/IS (100 %).
- Prístup do internetu: obdobne 12 TK/IS (100 %).
- Využívanie intranetu: 9 TK/IS (takmer 75 %).
- Využívanie extranetu: 1 TK/IS (8,3 %).

Z A M E S T N A N C I

V roku 2016 v 12 fungujúcich TK/IS pracovalo spolu 15 zamestnancov (fyzický stav). V prepočte na plný 8-hodinový úväzok to predstavovalo 8,84 zamestnancov. Na plný 8-hodinový úväzok pracovalo v roku 2016 z celkového počtu 0,69 muža a 8,15 žien.

Z hore uvedeného počtu všetkých zamestnancov TK/IS všetkých 15 zamestnancov (fyzický stav), vykonávalo knihovnícke činnosti. V prepočte na plný 8-hodinový úväzok ich bolo 8,84. Z tohto počtu bolo 0,69 muža a 8,15 žien.

Počet zamestnancov vykonávajúcich knihovnícke činnosti s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním (fyzický stav) predstavoval len 1 zamestnanca. V prepočte na plný 8-hodinový úväzok to bolo len 0,8 zamestnanca. Tento počet dopĺňali zamestnanci s iným vysokoškolským vzdelaním, ktorých v TK/IS pracovalo vo fyzickom stave 5, v prepočítanom na 8-hodinový úväzok 2,18 zamestnanca, z čoho bolo 0,69 mužov 1,49 žien.

Aj v roku 2016 významnú pozíciu mali zamestnanci knižníc so stredoškolským knihovníckym vzdelaním, ktorých bolo vo fyzickom stave 7, v prepočítanom stave 5,68.

Zamestnanci so základným knihovníckym vzdelaním (rekvalifikačný kurz) – v TK/IS pracovali 2 fyzické osoby, v prepočítanom stave 0,85.

Zamestnanci bez knihovníckeho vzdelania v roku 2016 v TK/IS nepracovali.

Zamestnanci vykonávajúci knihovnícku činnosť na dohodu (aktivační) v roku 2016 v TK/IS tiež nepracovali.

Nová kategória zamestnancov vykonávajúcich knihovnícku činnosť ako dobrovoľníci – sledovaná od roku 2015 štatisticky po prvýkrát – nemala v TK/IS ani v roku 2016 žiadne zastúpenie.

Dlhoročne spomínaným problémom v slovenských TK/IS je problém kumulovania funkcií a tiež veľmi nízkych pracovných úväzkov pre tieto knižnice. V roku 2016 v prepočítaní na 1 TK/IS (z 12 TK/IS), pracovalo v nej priemerne len 0,74 zamestnanca.

Prijateľné je, že vo 8 prípadoch z 12 fungujúcich TK/IS boli v TK/IS výpožičné hodiny (ak o niečom takom môžeme pri tomto type špeciálnych knižníc s plnou vážnosťou hovoriť) zachované v rovnakom časovom rozsahu ako v predošlom roku. Často boli poskytované po dohode s osadenstvami podnikov alebo len na požiadanie, v 3 prípadoch boli kratšie, v jednom prípade sa výpožičné hodiny v TK/IS dokonca predĺžili. Naďalej platí, že výpožičné hodiny v TK/IS sa každý rok pružne prispôbujú aktuálnym potrebám osadenstiev organizácií a firiem.

Z Á V E R

V roku 2016 boli na Slovensku zrušené ďalšie 2 technické knižnice a informačné strediská. Používatelia špeciálnej literatúry tým prišli o ďalších 78 721 knižničných jednotiek.

Pri tom istom počte fungujúcich knižníc ako v predošlom roku (12) jasne vidieť nižší prírastok knižničných fondov, počtu nakupovaných periodík, nižší počet výpožičiek, rešerší, bibliografických i faktografických informácií, poskytovaných MVS aj MMVS, výrazné zníženie počtu používateľov internetu v knižnici. Na druhej strane bol zaznamenaný vyšší počet sprístupňovaných databáz a vyhľadávaní v nich. O strate záujmu o tieto knižnice svedčí aj fakt, že kým na 1 TK/IS pripadalo v roku 2015 ešte 1,33 zamestnanca, v roku 2016 to bolo už len 0,74. Zostávajúci zamestnanci TK/IS sa stávajú už len akýmisi „údržbármi“ starých knižničných fondov, ktoré sa veľmi skúpo dopĺňujú nielen knižnou, ale už aj periodickou produkciou, a preto strácajú pre osadenstvá podnikov význam. Navyše, špeciálna literatúra, potrebná ku každodennej práci sa nakupuje a prideluje priamo na odborné útvary. Zamestnanci disponujú vlastným internetom a jediným lákadlom v knižnici sú pre nich odborné a profilové databázy budované knižnicou, ak nie sú sprístupnené na sieti. V roku 2018 zašleme Ročný výkaz o knižnici za rok 2017 zostávajúcim 18 TK/IS, čo je už len 5,35 % z pôvodnej vzorky 336 TK/IS. Dúfame, že jeho elektronická verzia nebude sprístupnená tak neskoro ako v posledných štyroch rokoch a že na vyplňovanie a konzultovanie nových ukazovateľov bude dosť času.